

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ 200 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Η μαρτυρική στέρνα του ΠΑΝΟΥ στα Ψαχνά Ευβοίας

Το είχε σχέδιο από καιρό, ο πασάς που διαφέντευε τον εύφορο κάμπο των Ψαχνών, στην Εύβοια, να τον κάνει πιο γόνιμο. Το πώς το ήξερε. Του χρειάζονταν μια μεγάλη στέρνα. Η γη ήταν πλούσια αλλά αυτό που έλειπε ήταν το νερό. Όχι ότι δεν είχε τρεχούμενο νερό και πηγές στα γύρω δάση που ανέβλυζε άφθονο, αλλά ήθελε να το μαζεύει κάπου για να το αξιοποιεί και όχι να χύνεται στα ποτάμια και από εκεί στον Ευβοϊκό. Και βρήκε το σημείο ! Ήταν το σημείο που βρίσκεται ακριβώς του Πανού η στέρνα, λίγο έξω από τα Ψαχνά, χωριό τότε με λιγοστά σπίτια, και χωροταξικά σε σημείο τέτοιο που μπορούσε να ποτίσει τα γύρω χωράφια γύρω στα 1000 στρέμματα, τα πιο εύφορα του κάμπου. Η κλίση και το σημείο προσφέρονταν θαυμάσια.

Δεν τσιγκουνεύτηκε ο πασάς ούτε χρήμα ούτε εργατικά χέρια. Τα πρώτα υπήρχαν άφθονα σε τουρκικά γρόσια. Τα είχε για τα καλά καταχωσιάσει στο καλά κλειδωμένο σεντούκι που το είχε κρύψει σε μέρος που μόνο αυτός και κανά δυό μπιστικοί του ήξεραν. Ας ήταν καλά η φορολογία και το ξεζούμισμα των γραικών που δούλευαν κοψοχρονιά στα κτήματα και στα απέραντα λιοστάσια που καρποφορούσαν τόσο τότε, που έρεε το λάδι στα λιοτρίβια σαν το ποτάμι.

Η κατασκευή της στέρνας έγινε από τα πιο ακριβά υλικά, ένας μηχανικός ειδικός για τέτοια έργα ήταν από πάνω από το έργο και το επέβλεπε να μην γίνει τίποτε με λάθος τρόπο. Οσο για τα εργατικά χέρια 30 καταδικασμένοι γραικοί ορκισμένοι σε πρώτη ευκαιρία να πάρουν τα κεφάλια των τούρκων ήταν αρκετοί για ένα τέτοιο έργο. Το μόνο αντάλλαγμα που ήθελαν ήταν μονάχα λίγο ψωμί για την επιβίωσή τους και ελπίδα ότι πιθανόν να γλιτώναν από το χατζάρι του τούρκου την ζωή τους.

Δούλευαν σκληρά γύρω στους 2 μήνες να βγάλουν το κυρίως έργο κι άλλους τόσους για να φτιάξουν τα αυλάκια που θα ρχονταν το τρεχούμενο νερό στη στέρνα. Έδωσε τέτοια σημασία ο πασάς στο έργο που κάθε μέρα πέρναγε με τους υποτακτικούς του και το επιτηρούσε. Περίμενε με αγωνία την μέρα που το έργο θα τελείωνε να εκτελέσει το βρωμερό του σχέδιο αλλά και να κάνει με το νερό πιο πλούσιο και καρπερό τον κάμπο που με αυτόν και τα

απέραντα λιοστάσια πλούτιζε. Τι ήταν πρώτο και τι δεύτερο δεν το έμελλε. Τα είχε κατά νου να τα εκτελέσει μοχθηρά και τα δύο ! Το καλοκαίρι το νερό ήταν πολύτιμο να ποτίζει τα σπαρτά που του έδινε πλούσια ο κάμπος και όσο για τους επικίνδυνους γραιοκούς, που είχαν δείξει πόσο επικίνδυνοι ήταν δεν τους λογάριζε καθόλου, τους μισούσε λυσσαλέα.

Δεξιά και αριστερά της στέρνας, βρίσκονταν δύο μεγάλες μουριές, η μια στα δεξιά σώζεται μέχρι σήμερα και χαρίζει τον ίσκιο της στη μαρτυρική στέρνα. Αυτή στα αριστερά του Μνημείου που βρίσκεται σήμερα, ήταν αιωνόβια. Δυστυχώς αυτή που ποτίστηκε και με το αίμα, δεν σώζεται μέχρι σήμερα.

Ο πασάς έβλεπε το έργο να τελειώνει και την στέρνα να φτιάχνεται καλύτερα και από ότι ο ίδιος περίμενε. Ο άργιλος είχε δέσει για τα καλά και εκτός από την στερεότητα που έδινε στο έργο του έδινε και λάμψη που ταίριαζε και με το γύρω τοπίο. Κι ενώ θα έπρεπε να δείχνει ευχαριστημένος τώρα που τέλειωνε το έργο και οι εργάτες για ανταμοιβή περίμεναν ένα καλό του λόγο, ή κάποιοι ίσως και την απελευθέρωσή τους, αυτός έδειχνε ανήσυχος

Το είχε πάρει απόφαση, κανένα κεφάλι από τους 30 γραιοκούς που δούλεψαν στην στέρνα να μην μείνει όρθιο, εκτός από τον μηχανικό που ήταν από κείνους τους Βενετούς που έφτιαχναν τα έργα, καλοπληρωμένος με πολλά γρόσια και ότι άλλο πεθυμούσε η ψυχή του. Οι Τούρκοι άλλωστε δε ότι αφορά τεχνικά έργα χαμπάρι δεν έπαιρναν είχαν κυρίως Βενετούς στη δούλεψή που είχαν γνώση και πείρα και τους καλοπλήρωναν για τέτοιες δουλειές. Ούτε λεπτό δεν σκέφτηκε ο πασάς μεγαλεπήβολα εγκαίνια και πανηγύρια. Αλλά σχέδια είχε στο βρωμερό μυαλό του...

Το έργο είχε τελειώσει, και οι τελευταίες λεπτομέρειες είχαν τακτοποιηθεί, στέρνα και αυλάκια ήταν έτοιμα στην εντέλεια και καθαρά να ποτίσουν το κάμπο, το τελευταίο που απέμενε ήταν να δοκιμάσουν την στέρνα και να οδηγήσουν εκεί το τρεχούμενο νερό που άφθονα έρεε από τις πηγές του πυκνού δάσους της Μεσσαπίας. Έτριβε τα χέρια με ικανοποίηση ο πασάς και άλλο τόσο ανήσυχοι ήταν οι 30 γραιοκοί για την επόμενη μέρα. Το χειρότερο ήταν ότι άλλο έργο κείνη την εποχή δεν είχε να κάνει, όσο γι αυτούς δύσκολα θα τους κουμαντάριζε και θα τους έλεγχε ζωντανούς. Ήταν όμως εξαιρετικά προσεκτικός και παμπόνηρος. Για να δουλεύουν με ζήλο τους έταζε μέχρι και την απελευθέρωσή τους. Το δαιμονικό σχέδιο το είχε καλά μελετημένο.

Οι υποτακτικοί και δήμιοι ήξεραν καλά την δουλειά τους και η εντολή ήταν ξεκάθαρη. Ο μηχανικός είχε ήδη αποχωρήσει εδώ και κάμποσες μέρες, απέμεναν μονάχα οι 30 πατριώτες για τις τελευταίες δουλειές που είχε ορίσει να γίνουν. Η φρουρά ήταν εκεί και τους επέβλεπε νύχτα μέρα, την νύχτα για να ξεκουράζονται και να τους περιφρουρούν και να μη μπορούν να δραπετεύσουν και την μέρα σαν τα σκυλιά για να δουλεύουν.

Δεν έπρεπε να ξημερώσει αυγή να δει το αποτρόπαιο έγκλημα, έτσι κάνουν πάντα οι δήμιοι στις εκτελέσεις. Πριν την αυγή, πριν βγει ο ήλιος να γίνουν όλα στο σκοτάδι. Τα σπαθιά καλά τρουχισμένα απ' την προηγούμενη έσφαξαν σαν τα αρνιά τους άτυχους 30 γραιοκούς. Η στέρνα ποτίστηκε με αίμα. Τα παλικάρια άφησαν κάτω από την μουριά την τελευταία τους πνοή. Την στέρνα μέχρι και σήμερα οι πιο παλιοί την θεωρούν στοιχειωμένη, λόγω αυτού του αποτρόπαιου εγκλήματος. Λίγα χρόνια μετά στους απελευθερωτικούς αγώνες

της επανάστασης στην ίδια στέρνα αφήνουν και την τελευταία τους πνοή ο Κώτσος ο Δημητρίου και ο Αναγνώστης Γοβιός, πρωτοπαλικάρα και ο δεύτερος, αδερφός του Οπλαρχηγού Αγγελή Γοβιού στην Εύβοια. Πήγαν λαβωμένοι βαριά απ' τα βόλια των άπιστων, να ξεδιψάσουν με το αθάνατο νερό του 21, στη στέρνα του ΠΑΝΟΥ, εκεί που ξεψύχησαν και βρίσκεται σήμερα το Μνημείο. Τους πήραν από την λύσσα μέχρι τα κεφάλια τους οι άπιστοι. Το ημερολόγιο της αποφράδας αυτής ημέρας έγραφε 28 Μαρτίου 1822.

Κι ενώ για τα πρωτοπαλικάρα του Αγγελή Γοβιού ξέρει η ιστορία για τους 30 μάρτυρες, δεν λέει τίποτε. Το μνημείο που στήθηκε εκεί δεν αναφέρει κάτι γι' αυτή την ιστορία. Λίγοι, άλλωστε, ελάχιστοι, την ξέρουν. Παρά λίγο κι αυτό το μαρτυρικό ιστορικό γεγονός, να το σκεπάσει η λήθη, όπως τόσα άλλα. Ωσπου μια μέρα, κάποια απ αυτά τα αδικοχαμένα παλικάρια που έφτιαξαν την στέρνα και ορκισμένα πολέμησαν τον Τούρκο, ζήτησαν ανάπαυση στις ψυχές τους και δικαίωση. Η επιθυμία τους αυτή με ένα τρόπο μεταφυσικό,

αέναο, μπήκε στη γραφίδα ενός ασήμαντου συγγραφέα για να τους περάσει στην ιστορία, εκεί που επάξια με την θυσία τους, ανήκουν !

Γιώργος Γεωργίου

Μέλος Ομάδας Επιστημονικών Συνεργατών της ΔΗ.ΚΑ.ΔΙ.ΜΕ για τον εορτασμό των 200 χρόνων από την απελευθέρωση του 21